

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Slovenije in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Dok je cijeli svijet uzburdan njemačkom akcijom protiv Čehoslovačke radi Sudetskih Nijemaca, koji imaju više prava nego sve ostale manjine u Evrop' zajedno, službena Njemačka se javno odriče Južnog Tirola i proglašuje nezauimanje za 250.000 Nijemaca u tom kraju.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

MALE VIJESTI

— Laburistički »Daily Herald« otvoreno piše da je Mussolini već počeo gubiti strpljenje i da je razočaran zbog držanja Engleske, koja pokazuje malo volje da britansko-talijanski sporazum što prije stupi na snagu. Ovaj list konstatira da danas situacija nije ni manje drugačija nego što je bila u doba ostavke Edena.

*
— Ministarstvo korporacija uputilo je jednu okružnicu svim pokrajinskim korporativnim vijećima, kao i ministarstvu poljoprivrede i organizacijama poljoprivrednika, kojom poziva ove institucije da pripaze na cijene kukuruza, kako bi se odmah u početku suzbila svaka spekulacija sa ovom važnom životnom namirnicom. U okružnici se spominje da cijena kukuruza ne smije da predje maksimalnu granicu od 90 lira po sto kilograma.

*
— Ob prilici druge obletnice španske vojne je poslao Franco Mussoliniju ta le telegram: Ob drugi obletnici nacionalne revolucije najveće spoštovanje imata španski narod in njegov vođa do imperijalne Italije in njenega duceja, ki sta tako globoko dokazala ljubezen in razumevanje do Španije. Bodite uverjeni, da je kri prelita skupno od slavnih dobrovoljcev in naše mladine napravila nerazdružno vez ljubezni in zaupanja med obema narodoma.

*
— Bolniška ladja »Gradisca« je pripeljala v Napoli 253 ranjenih italijanskih legionarjev.

*
— Veliko važnost polagajo industrijski krogi na ležišča železne rude ob lacijski obali. Te dni je obiskal Mussolini podjetje »Cogne« ki je pričelo s pripravami za iskorišćanje rude. Rude je okoli milijon ton, a je precej revna na železu in sicer najboljša ima do 25 odstotkov železa. Ima pa to prednost, da se nahaja na obali v obliki morskoga peska.

*
— U španjolskim teritorijalnim vodama jučer su opet bombardovana dva britanska broda, pri čemu su poginula tri britanska mornara.

Abbazija i Karso

Već nekoliko puta smo upozorili na ovom mjestu na pisanje imena mjesta Julijske Krajine u našoj štampi. Čak smo bili donijeli faksimile turističkog prospekta talijanskog Ministarstva propagande u kojem se imena mjesta u Julijskoj Krajini nazivaju hrvatski, odnosno slovenski u prospektima za Jugoslaviju. Ali sve to naše upozoravanje na tu našu narodnu sramotu koju vrši naša štampa, nije imalo uspjeha, barem ne kod izvjesne štampe koja se zalaže za što jače prijateljstvo s Italijom. Mi se ne bi ni sada osvrnuli na to pisanje, jer su nam poznati razni mentaliteti i razne ideologije nekih naših novina, da nismo upozoreni od naših čitatelja na neke slučajeve. Tako nam jedan pretplatnik iz Sušaka šalje odrezak iz »Primorskih novina«. Taj članak (ne reklama!) ima ovakav naslov:

— Operetni festival u Abbaziji — a počinje:

Abbazia, 15 VII. — Četvrti operetni festival održat će se, kako je već javljeno, od 3 do 15 augusta u kazalištu pod vedrim nebom na Lidu Abbazije.

Da taj list ne izlazi u Sušaku, još bi se moglo i preći preko toga smatrajući da urednik toga lista nije svršio ni četiri razreda pučke škole, pa da nije učio da se Opatija nalazi tu i tu. Ali kada list izlazi u Sušaku, gdje svako dijete govori: »San bil v Opatije, tu poč v Opatiju«, tada ni eventualno neznanje urednika ne može opravdati takovo pisanje.

A ako gospodin urednik »Primorskih novina« misli da mora tako pisati radi prijateljstva, tada neka pogleda svoju posestrimu, riječku »Vedetta d' Italia«, pa će tamo naći uvijek: Spalato, Sebenico, Ragusa itd. Mi bi htjeli vidjeti šta bi se dogodilo od g. Arnalda Viote, direktora »Vedette« kada bi u svojem listu pisao: Split, Dubrovnik, Šibenik itd.

Čini nam se da g. Toni Bagnolo, glavni urednik »Primorskih novina«, nije još na to pomislio, a ako ga ovo potakne na razmišljanje, uvjereni smo da će se zastidjeti.

Drugi slučaj: beogradsko »Vremes« piše na pr. Karso mjesto Kras. Ako pisac tog članka, u »Vremesu« dozna jednog dana da se u trećem razredu osnovne škole u Jugoslaviji učio o kršu, krasu i Krasu, vjerujemo da će se i on zastidjeti radi svoje — ignorancije.

Jer tada će uvidjeti da svaki švrca s Čubure koji je išao u treći razred osnovne škole znade bolje geografiju od njega

Njemačke manjine u Evropi

Uporedba između stanja Nijemaca u ČSR i stanja u drugim državama

Henlein s velikim naporom trubi o ugnjetavanju Nijemaca u Čehoslovačkoj. Da vidimo dakle što imaju Nijemci u Čehoslovačkoj a što u drugim državama. Opazit ćemo da toliko prava, kulturne i ekonomske slobode kao u Čehoslovačkoj (i Švicarskoj) ne uživaju Nijemci nigdje na svijetu.

U Čehoslovačkoj može svaki građanin njemačke narodnosti, isto kao Čeh ili Slovak, ispovijedati svoje političko osvjedočenje, narodu, ustavu i demokraciji. U kulturnom pogledu imaju Nijemci u ČSR potpunu slobodu, država im pruža sva sredstva za kulturni razvoj. Ni u ekonomskom pogledu nisu zapostavljeni.

Izvan granica Njemačke živi u drugim državama:

u Čehoslovačkoj	3.231.688 Nijemaca
u Poljskoj cca	1.000.000 "
u Jugoslaviji cca	500.000 "
u Mađarskoj cca	470.000 "
u Italiji cca	250.000 "

Osim toga žive Nijemci u Rumunjskoj, Francuskoj, Danskoj, Holandiji, Litvi. — Njemačka manjina u Čehoslovačkoj je najveća, dok se četvrtmilijunske njemačke manjine u Italiji odriču njemački službeni krugovi. Da vidimo, kako žive Nijemci u raznim državama, koja prava imaju i koje uslove razvoja.

Njemačke manjine u Italiji i Mađarskoj (skoro jedan milijun) nemaju ni jednog zastupnika u parlamentu, u beogradskoj skupštini imaju 2 poslanika, u Poljskoj 2 senatora, dok u Čehoslovačkoj imaju 70 poslanika i 36 senatora. Osim toga ima njemačka manjina u Čehoslovačkoj odgo-

varajući broj zastupnika u zemaljskim saborima i općinskim odborima.

Četvrt milijuna Nijemaca u Italiji nema ni jedne škole, u Mađarskoj pol milijuna Nijemaca ima 46 škola, u Jugoslaviji pol milijuna Nijemaca ima 162 škole, u Poljskoj jedan milijun Nijemaca ima 514 škola, dok u Čehoslovačkoj imaju Nijemci 5.293 škole, univerzitet, dvije tehnike, konzervatorij, pored niza stručnih škola. Na jednu njemačku školu u Čehoslovačkoj dolazi 106 djece, dok na jednu češku 115 djece.

U Italiji izlazi 7 njemačkih novina (ali ih izdavaju Talijani u talijanskom fašističkom duhu) u Mađarskoj 11, u Jugoslaviji 18, u Poljskoj 71, u Čehoslovačkoj 249 raznih njemačkih novina.

U Poljskoj postoje dva stalna njemačka kazališta, u Čehoslovačkoj 17, dok u Italiji, Jugoslaviji i Mađarskoj nema ni jednog. Treba naglasiti da sva njemačka kazališta u Čehoslovačkoj dobivaju bogate subvencije. U Italiji njemačke knjige uopće ne izlaze, u Jugoslaviji 3 godišnje, u Poljskoj 167, u Mađarskoj 54 u Čehoslovačkoj 1.819.

Ni u jednoj drugoj državi nema njemačke emisije za njemačku manjinu. U Čehoslovačkoj je izgrađena za njemačku

manjinu moderna emisiona radiostanica u Melniku bez obzira da sve ostale čehoslovačke radiostanice imaju redovitu njemačku emisiju.

Kulturne organizacije njemačkih manjina ovako su raspoređene: u Italiji ni jedna, u Mađarskoj 1, u Jugoslaviji 45, iz Poljske nema podataka, a u Čehoslovačkoj ima 237 državnih, osim znatnog broja privatnih kulturnih njemačkih organizacija.

Bit će poučno ako sraznimo nekoje brojke izravno sa Njemačkom. Tako na pr. u Njemačkoj dolazi na 1 školu 150 djaka, u Saskoj, koja graniči sa ČSR dapače 272 djaka. U Čehoslovačkoj na 1 njemačku školu otpada 102 djaka. U općinama u Njemačkoj na 1 stanovnika dolaze prosječno 2 knjige, u Čehoslovačkoj na 1 njemačkog stanovnika 6 njemačkih knjiga.

Ovakvo izgleda stvarnost, ovako izgleda »ugnjjetavanje« njemačke manjine u Čehoslovačkoj.

Konačno još jedna zanimiva stvar: — prije rata, za mađarske vlade, Nijemci nisu imali na teritoriju današnje Slovačke ni jedne škole. Danas imaju ne samo cijeli niz pučkih, već i srednjih škola. Čehoslovačka ih je očuvala od propasti. Ovo je najbolji dokaz kako Čehoslovačka postupa sa manjinama.

Iz ovoga je svega očigledno, da se ne radi o nekoj pravednosti za Henleina, već o nečemu posvema drugome. Sav ostali svijet stoji danas na strani Čehoslovačke jer je osvjedočen, da Nijemci u okviru Čehoslovačke republike imaju potpunu garanciju slobodnog razvitka.

Prometne prilike tršćanske luke

Zagrebački »Jugoslavenski Lloyd« od 20 o. mj. donosi pod gornjim naslovom ovaj članak o Trstu.

Zabilježili smo pred koji dan londonske informacije o pregovorima između Jugoslavije i Italije, u kojima dolazi do pretresa i pitanje budućnosti tršćanske luke. Da se još bolje vidi, kako ta luka u novije vrijeme zapada u sve veće poteškoće, donosimo ovdje niz činjenica i podataka, koji će nesumnjivo mnogo zanimati našu javnost, naročito u vezi sa spomenutim pregovorima.

Početkom juna o. g. prilikom trgovinskih pregovora između Njemačke i Italije postignut je sporazum, koji se odnosi na konkurenciju između sjevero njemačkih i talijansko-jadranskih luka. Prema tome sporazumu bile su koncem maja ukinute ranije pogodnosti izvan željezničke tarife, koje su važile kod uvoza pamuka, kave, kaučuka, čaja i droga u Austriju. Objave se vlade dogovorile, da u buduću ne će izdati nikakvih odredaba, koje bi neposredno ili posredno uticale na sporazumno stanje glade željezničkih tarifa i da ne će u tom pogledu poslužiti se nikakvim konkurencijskim metodama ili naredbama. Njemačka pak ne će ništa poduzeti da bi promet koji je do sad išao preko Trsta, umjetno usmjerila na sjevero-njemačke luke. U tom je sporazumu odlučeno, da će u buduću tarife od austrijskih željezničkih stanica do Trsta biti za 10 posto niže od tarifa do njemačkih pomorskih luka (ranije su bile tarife do njemačkih luka za 12 do 15 posto više).

Sve da se po tome sporazumu Austrija i bude u buduću služila u uvoznj i izvoznj trgovini tršćanskom lukom, ipak će Trst od sada dalje izgubiti dosta od prometa s Austrijom, a naročito s toga, što je Austrija nakon priključenja Njemačkoj dobila za svoj izvoz veliko njemačko tržište, te će se uopće njen izvoz u inostranstvo smanjiti (navlastito izvoz drva i željezne rudače). U prometu tršćanske luke bila je do sad Austrija na prvome mjestu. Posljednji tačni podaci ukupnog prometa raspoloživi su samo za 1934 god. U toj je godini iznosio ukupni promet Trsta sa željeznice na ladje i obratno 1.6 milijuna tona, a od tog prometa otpadalo je na Austriju 446.600 tona, na Čehoslovačku 299.000 tona i na Mađarsku 146.000 tona. Za prošlu godinu poznate su samo dvije brojke: promet s Austrijom iznosio je 762.000 tona, s Čehoslovačkom 436.000 tona.

O značenju i budućnosti tršćanske luke donijela je nedavno »Frankfurter Zeitung« zanimljive informacije, iz kojih prenosi slijedeće: Političke promjene u Podunavlju su zaista bitno izmijenile životne uslove Trsta, koji ima svoje zaledje

pretežno izvan talijanskih granica. Čisto geografski gledano, izuzevši Sušak i Split, konkurencijske luke Trsta leže na Crnom moru, na Sjevernom i Istočnom moru popriječno još jedamput toliko udaljene, koliko Trst od sredine Podunavlja. S prometno-tehničkog gledišta ta se udaljenost smanjuje osjetno na štetu Trsta, jer su spomenute konkurencijske luke vezane plovnim rijekama. Konkurencija tih vodenih cesta postat će osjetljivija, kad bude izgrađen veliki kanal između Rajne, Majne i Dunava. Trst je vezan samo za željeznicu kao dovoznu cestu. Zbog većih željezničkih prevoznih tarifa opseg se njegovog zaledja prilično steže. Talijanska je vlada stoga uvedenjem nižih jadranskih tarifa pokušala da odstrani sve te teškoće.

Trst je za pretežni dio svog robnog prometa (okolo 70 posto) vezan za inostranstvo i radi toga izložen međunarodnoj konkurenciji. Radi toga je talijanska vlada kroz posljednja dva decenija u Trstu mnogo investirala da mu poboljša uslove za lučki promet. Te investicije iznose okolo 200 milijuna lira samo za modernizaciju luke. Od 1922 god. površina se je tršćanske luke povećala od 881.000 na 1.100.000 kv. m., dužina pristaništa povećala se je od 175.000 na 300.000 kv. m. dužina izgrađene obale za ukracvanje i iskracvanje od 14 na 18 km., a broj lučkih zgrada od 145 na 200. Raspoloživi prostor u skladištima povećao se je za 50 posto, a isto tako i dužina lučkih željezničkih kolosjeka. Na novo su bile postavljene dizalice s nosivošću od 120 tona i žitni silosji za 23.000 tona. Opseg hladnjača se je u usporedbi s 1914 god povećao dvadeseterostruko.

U prošloj se je godini promet tršćanske luke dosta povećao, te se je skoro približio predratnom prometu, kako nam to iskazuje slijedeća zanimljiva preglednica o kretanju robnog prometa — izvoz i uvoz: prosjek 1880—1889 2.200.000 tona prosjek 1890—1899 2.700.000 tona 1913 3.450.000 tona 1934 2.468.000 tona 1935 2.551.000 tona 1936 2.245.000 tona 1937 3.154.000 tona

Robni promet tršćanske luke zaostao je lani u usporedbi s 1913 god. samo za 8,5 posto, godinu ranije bio je vanredno slab zbog smanjenja talijanske vanjske trgovine u doba abesinskog rata. Lani je prišlo u tršćansku luku 20.021 ladja sa 5.877.000 bruto reg. tona. Iskracano je bilo 2.113.000 tona robe prema 1.453.000 tona i 1.859.000 tona u predjašnje dvije godine, ukracano je pak bilo 1.041.000 tona prema 792.000 i 692.000 tona u predjašnje dvije godine. Količina ukracane robe je posljednjih godina stalno rasla, pa i 1936 god. u

APEL ČITATELJEM!

Prvo polletje je za nami, toda še vedno je mnogo naročnikov, ki niso plačali naročnine za prvo polletje. Naš list se ne nahaja v najboljših prilikah in če še naročniki ne izvršujejo svoje dolžnosti napram listu, preti resna opasnost za njegov obstoj. Zaradi tega prosimo naročnike, da bi poslali vsaj del naročnine, ker tudi mi moramo izvrševati svoje obveznosti napram tiskarni.

TREĆI REICH NAPUŠTA JUŽNI TIROL

Talijanski listovi zabilježili su informaciju jednog švicarskog lista prema kojoj je Njemačka obustavila svaku propagandu u južnom Tirolu tako da organizacija za zaštitu Nijemaca u inozemstvu nema više nikakove veze sa njemačkim manjinama u Italiji.

»Südtiroler Heimat« ustavljen

»Neue Zürcher Zeitung« poroča iz Berlina: Posljednja ostanki nemškoga zanimanja in dela za Južno Tirolsko so sedaj odstranjeni. Tako je ukinjeno nadaljnje izhajanje posebnega lista za prijatelje Južne Tirolske, ki je izhajal doslej pod imenom »Südtiroler Heimat«. List je bil najprej v Innsbrucku, od koder se je preselil v Vaduz, kasneje v Gdansk in končno v Neustadt. Ustavljeno je tudi nadaljnje delovanje organizacije »Arbeitsstelle für Südtirol«. Znano je, da je moralo Osrednje društvo za Nemce v tujini že prej prekinuti vse svoje stike z Južno Tirolsko.

vrijeme sankcija, što je pripisati rastućem prometu Austrije u tim godinama.

Da bi se opadanje tršćanskog prometa u uporedbi s predratnim dobom na drugim područjima izravnilo, talijanska je vlada priznala znatne carinsko-političke i poreske pogodnosti za nova idustrijska poduzeća u zoni slobodne luke. U vezi s tim pogodnostima bila je baš u Trstu ustanovljena i najveća i najmodernije uređena talijanska rafinerija petroleja u Zavljanu (Aquila A. S.).

Sve su ovo razlozi, koji su potakli sada talijansku vladu, da s Jugoslavijom poveđe naročite pregovore, kako bi po njima tršćanska luka mogla da bar djelomice nadoknadi, što joj je novonastalom političkom promjenom u Podunavlju uskraćeno. Radi toga smo neki dan tim povodom i primijetili, da nam je kod tih pregovora potreban najveća opreznost i dalekovidnost, u jednu riječ potreban nam je takav stav, kojim ćemo svoje interese sačuvati do granica, preko kojih ne možemo i ne smijemo ić

Od Soče do Rečine -- od Triglava do Kamenjaka

Vprašanje kruha

V zadnjem času se zelo mnogo govori o črnem kruhu, ki ga je italijanska vlada predpisala in se to stavlja v zvezo na eni strani s slabo letino in žetvijo, na drugi strani pa s slabo kupno močjo države, ki nima dovolj zlata za nakup žitaric v inozemstvu. Iz zadnjih statistik je razvidno da se je produkcija živežnih potrebščin v Italiji povečala. Tako je bilo v l. 1936 pridelane za 61 milj. met stotov pšenice, 30 kofuze itd. To so glavne in najpotrebnejše žitarice. Za letos napovedujejo pridelek pšenice, ki bo znašal okoli 70 milj. met stot., ravno tako napovedujejo povečan pridelek vseh ostalih žitaric, ki so za ljudsko prehrano potrebne in ostro zavračajo, da bo moral ljudstvo radi pomanjkanja živeža stradati. Pridelek je odvisen od množine vsajenega žita, pa tudi od letine. Zgodilo se je, da je bila letina mnogo boljša kot letošnja in pridelek mnogo večji, pa je država vseeno kupovala žito zunaj. Gotovo bo morala to storiti tudi letos, ko so se njene potrebe za mnogo povečale, zlasti z ozirom na potrebo vzdrževanja dveh armad, ki zahtevajo ogromno hrane, da se vzdrže na višini. — (Agis).

Auto pregazio pastira

Pula, jula 1938. — Na cesti izmedju Sošici i Kanfanara naletio je teretni auto pun bauxita tvrtke Crljenica iz Pule na 15 godišnjeg Ivana Perkovića iz Matokančiči dok je gonio stado govoda na pašu. Hitjući brže bolje skloniti govoda, na desnu stranu ceste, dospio je nesrećom pod auto koji ga je oborio i teško izranio, pa ga ni liječnik koji je odmah naišao nije mogao spasiti, tako da je mali Perković malo iza toga izdahnuo.

Teška prometna nesreća

Postojna, jula 1938. — Dne 15 t. m. se je pripetila na cesti proti Sežani teška nesreća, ki je zahtevala dve žrtvi. Avtobus ki pelje v Postojno, je do smrti povozil 3-letnega Micena Franca in teško ranil 63-letnega čevljarja Antona Mozeja. Spotniki so hitro pritekli pomagat nesrečnejem in starca so takoj odpeljali v bolnišnico. Zdravniki so izjavili, da je malo upanja, da bi ozdravil. Poleg notranjih poškodb ima zlomljeno nogo, ranjene roke in rane na glavi. Otrok je bil na mestu mrtev. Komisija je ugotovila, da je hotel Moze rešiti otroka, pa je bilo že prepozno, tako da je padel še sam pod avtomobil.

Zopet dve nesreči z razstrelivom

Gorica, jula 1938. — V planinah nad Sočo se je smrtno ponesrečil 13-letni pastirček Karmel Mlajnc. Na paši je našel granat, ki mu je med odpiranjem eksplodirala v rokah. Ko ga ni bilo zvečer domov, so ga šli iskat in so ga našli posled naših metevga. — V žagi se je ponesrečil z manjšim projektinom 11-letni Jagor Josip. Eksplozija mu je ranila desno roko. Odpeljali so ga v Gorico.

Gradnja ceste

Mune, jula 1938. — Sad se počelo raditi dvije nove ceste. Jedna ide od našeg sela preko šume do Podgrada, gdje se spaja sa cestom Trst-Rijeka, a i sa cestom Podgrad-Bistrica, a u našem se selu spaja sa novom cestom, koja dolazi iz stanice Podgorje preko Vodica i koja produkuje do Rijeke. Ova nova cesta biti će moderna i široka devet metara; druga, to jest stara cesta koja ide od nas do Starreda se iz temelja renovira, i proširuje i biti će široka osam metara. — Ovaj rad nam je došao kao spasenje, premda nije bogzna kako velika nadnica. Radimo osam sati za osam lira, ali bolje je i to nego ništa, jer time ćemo si moći barem kupiti po koji kilogram palente da preživimo.

Požar u Danama

Dane, jula 1938. — Strašna nesreća zadesila je našeg seljaka Delfar Antona. Niemu je prošlog tjedna uništeno požar sve njegovo imanje: kuću i štalu, tako da su od svega ostale sada samo zidine. Siromah nema više kamo da skloni glavu, a da bude za njega nesreća još veća nije bio nigdje osiguran.

Nenadano je poludio Poropat Anton, zvan Mrvin. Moralo je biti pozvano društvo za spasavanje iz Trsta i teškom mukom su ga svladali i odveli u ludnicu. Siromah Poropat ima četvero male djece.

Uhapšeni radi brošure

Novokračine, jula 1938. — Cibura Josip i Cibura Antun iz našeg sela uhapšeni su i odvedeni u Rijeku, jer se kod njih našla jedna brošura na talijanskom jeziku u kojoj se govori da je fašizam uništio seljaka. — Oni kažu da su tu brošuru dobili od jednog vojnika u Ilirskoj Bistrici.

TRST I NJEGOVO ZALEDE

»Die neue Weltbühne« tjednik za politiku, umjetnost i gospodarstvo donosi pod naslovom »Tristes Triest«: »Granica na Brenneru zajamčena je, ali koja vrijednost od toga kada nova carinska granica teče samo 200 km od Jadrana a ta granica je izmijenila i mijenja trgovinu i saobraćaj svih srednjoevropskih država i pogadja Italiju.

Prevoz koji tranzitno ide iz Italije preko Austrije za Čehoslovačku i obratno poskupio je radi konverzije šilinga u marku. Reich je odlučio da do 1. jula 1938 sve ugovorne tarife bivše Austrije sa susjednim zemljama povuče. Ta odredba ne pogadja samo srednjoevropske države već naročito Italiju. Radi se o upotrebi jadranske luke Trsta. Čehoslovačkoj se nudi upotreba više morskih pristaništa Hamburga, Gdanskoga, Gdinje i crnomorske luke Kostance, koje sve sa Trstom konkuriraju. Do sada su važile za tranzit preko Austrije za Trst povlastice od austrijske direkcije željeznica. Njemačka će sada povući te povlastice kako bi Čehoslovačku pridobila da izvoz i uvoz vrši preko Hamburga. To tišti i otežava osovinu Rim-Berlin, Mussolini je obećao da će skoro posjetiti Trst da spasi sudbinu mjesta koji je pogodjen u životni nerv. Trst je bio velika luka austro-ugarske monarhije. Njegova je pozadina pripala zemljama više naroda i ide se zatim da se zemlje nasljednice pridobije za stvar Trsta. Od t. zv. rimskih protokola Trst je oživio i profitirao. I Mađarska je jedan dio svoga saobraćaja sa Rijeke okrenula Trstu, dapače je i Poljska nastojala iskoristiti povoljne uvjete. Samo Jugoslavija to nije učinila, jer si je na Jadrano izgradila moderne luke Split i Sušak. Ali je zato Trst imao za Čehoslovačku ogromnu važnost i igrao je veliku ulogu.

Zahvalivši tim okolnostima u Trstu se razvijao posljednjih godina parobrodarski saobraćaj vrlo dobro. Zahvalivši tome razvila se i nova lučka industrija n. pr. rafinerija petroleja »Aquila S. A.« koja je i u izvozu igrala veliku ulogu.

Šta će iz svega toga sada nastati? Šta

sa saobraćajem, špediterima, eksporterima, brodarskim preduzećima, osiguravajućim društvima, pojedincima. Sve je to iskrslao kao akutno pitanje poslije Anšlusa. — I to nije sve. K tomu treba dodati mnoga trgovačka preduzeća koja imaju dobiti u okolnostima. Šta će nastati iz njihovih dobara?

Luka i industrijski Trst trpe strahovito posljedice Anšlusa. Ranija Austrija otpada za Trst gotovo potpunoma, što je ranije izražavala kao svoj višak, sve će to njemački četvorogodišnji plan progutati. Njemačkoj ratnoj ekonomiji uvelike su potrebna austrijska zemaljska blaga, njezina industrija radi za njemačku spremu. Ostatak njezinog izvoza i sav uvoz bit će upućeni razumljivo na Hamburg. Kad bude gotov kanal Dunav Majna-Rajna i predan saobraćaju, a to se tvrdi da će biti još u toku ove godine, takozvana »Istočna marka« bit će uklopljena u unutrašnji sistem njemačkog saobraćaja i Trst je suvišan. U koliko se misli da će sudbinu Trsta izmijeniti Mađarska, izbor je slabe sreće, jer će i u koliko bude poboljšanja to sve ići na štetu Rijeke. Kao najbolji saobraćajni partner ostaje Čehoslovačka. Ako se ona, kako to Njemačka nastoji, privuče na Hamburg, donijeti će to Italiji velike štete.

Moglo bi se očekivati da će Njemačka savezničkoj Italiji doći u susret i obnoviti izvoz preko Trsta. Saobraćajne mjere, koje je Njemačka poduzela sa ostalim srednjoevropskim državama ne daju u to povoljne izgleda. Naprotiv, novostvorene geopolitičke činjenice ispoljavaju se odmah. Trst je jedan simptom. Njemačko-talijanske granice nisu promijenjene, ali snažni njemački ratni aparat prištiše jako južni Tiroi velikonjemački Reich teži za Sredozemnim morem. Mussolini je skoro u isto vrijeme oženjen u Abesiniji, Španiji i Srednjoj Evropi. Njegova je kontinentalna politika pri tome dvosmislena. Vcdstvo fašističkog bloka država sa Italije prešlo je na Njemačku.

Imena mjesta

Sušak, jula 1938. — Naš se je list već više puta osvrtao na nepravilan način pisanja imena istarskih mjesta u našoj štampi i muku mučio da dokaže i uvjeri, da je takvo pisanje pogrešno i štetno našem ugledu. Prisiljeni smo upravo mi ovdje na granici da skrenemo pažnju na nepodobnost pisanja naših imena i s jedne i s druge strane granice.

Živimo u eri prijateljskih odnosa s našim susjedima. Radi toga se osjeća pojačana propaganda za kulturnu saradnju na svim poljima. U toku dosadanje ljetne sezone bilo je više raznih internacionalnih kulturnih i drugih prijateljskih priredaba i sportskih susreta kako s naše strane u Sušaku, a tako i s druge strane na Rijeci. Za sve te međugradske, turnirske i druge internacionalne priredbe izdavanji su od priredjivača i s naše strane i s riječke strane programi i oglasi, koji se lijepe na zato određenim mjestima radi obavještenja publike.

Priredjivači tih kulturnih priredaba i sportskih susreta s naše strane uvijek na štampanim oglasima radi obavještenja javnosti pišu imena naših istarskih mjesta talijanskim jezikom i to »Fiume«, »Trieste«, »Abbazia« i t. d., dok priredjivači s druge strane na Rijeci pišu imena jugoslovenskih mjesta talijanskim imenima na takvim oglasima na Rijeci i to »Sussak«, »Zagabria«, »Zirquenizza«, »Spalato« i t. d.

Upozoreni na takovo nepravilno pisanje naših istarskih mjesta s naše strane prisiljeni smo da protestiramo i zamjerimo priredjivačima i da skrenemo pažnju čitavoj jugoslovenskoj javnosti na pisanje jugoslovenskih mjesta od strane priredjivača na Rijeci, jer kada Talijani prevode imena naših gradova i mjesta na talijanski jezik, onda pogotovo imamo pravo mi da naša istarska mjesta i gradove zovemo imenima kojima su se od davnine nazivala i koja su jedino njihova prava i istinska imena.

Nesreće u rudniku

Pula, jula 1938. Tek je prošlo desetak dana od strašne nesreće u Krapanskom rudniku u kojoj su poginuli 37 godišnji rudari Toma Juričić iz Sv. Martina i Marijan Čekić iz Zminja, dok je šest drugih rudara ranjeno, a nesreće se događaju i nadalje.

Tako je ovih dana stradao 26 godišnji Brnašić Josip pok. Šimuna iz Pićna. Njemu je vagonet slomio lijevu nogu. I Opašić Bože Ivanov je također teže ranjen. Niemu je prelomljen desni kuk. I jedan i drugi su prevezeni u puljsku bolnicu gdje će odležati, ako ne nastanu komplikacije, svaki po dva mjeseca.

Zanimiv proces

Pred goriškim sudišćem se je vršil te dni zanimiv proces. Željezničar Anton Fugoni doma iz St. Vida pri Tilmentu, stanujući u Avčah se je moral zagovarjati za simuliran atentat na vlak. Prvega maja je opazil pri tunelu blizu Sv. Lucije dve granate, ki sta bili položeni na tračnice. Vznenmirjen zaradi bližnjega prihoda vlaka, ki bi moral priti iz Podbrda, je postavil na tračnice predpisane betarde in tako je bil strojevodja s pokom opozorjen na pretečo nevarnost. Zadeva je povzročila mnogo hrupa in nervoze, posebno še, ker je bil prvi maj. Karabinerji, kvestura in železniška milica so bili takoj alarmirani o dogodku in so pričeli takoj s preiskavami in aretacijami. Toda kaj kmalu je padel sum na samega Fugonija, ker se mu je pri pripovedovanju jezik precej zapletal in mož je večkrat padel v kontradikcijo. Po dolgem zasliševanju je končno priznal, da je celo zadevo sam insceniral.

Vsemu temu je bil vzrok, kakor je sam povedal, da bi bil povišan v službi. K temu pa ga je predvsem prisilila beda, ki je vladala v njegovi družini. Ko so mu napravili na domu preiskavo, so našli staro avstrijsko karabinko, naboje in nekaj streliva, kar ni bilo nikjer prijavljeno. Zaradi tega in zaradi omenjenega simuliranega atentata je bil postavljen pred sudišće. Izpovedal je jokajoč ves dogodek in priznal delikte. Dali so mu najnižjo kaznen in sicer eno leto zaporu in 600 lir denarne kazni.

Rimska vučica u Puli

Pula, jula 1938. — »Corriere istriano« donosi pod naslovom preko tri stupca vijest da je guverner Rima javio puljskom načelniku da će mu poslati jednu brončanu kopiju rimske vučice.

»Corriere« piše kako su gradjanj Pule sretni i ponosni što će imati u svojem gradu takav dar i takav simbol romanstva, jer da su gradjanj Pule bili još od Augusta vjerni Rimu.

— Trst. — V blizini kolodvora je neki avtomobil do smrti povozil šol. slugo Lovra Mjanića. S prebito lobanjo so ga odpeljali v bolnišnico, kjer je kmalu umrl.

Trst. — Umrlj so: Cesar Herman 34 let, Čok Helena 51, Furlan Peter 64, Benčina Edi 3, Gvardijančič Anton 93, Urbančič pok. Piščanc Marija 56, Matič vd. Grab Marija 61, Cegljar Anton 49, Delić Stefan 52.

Trst. — 86-letno Katarino Gustinčič je povozil avtomobil. Teško ranjeno in nezavestno so pripeljali v bolnišnico. Njeno stanje je zelo nevarno.

Drobiž

— Barban. — Petogodišnja Kontešić Božica Josipova slomila je desnu ruku skačući preko grabe u polju dok joj je majka žela.

— Buenos Aires. — V Buenos Airesu je dne 13. t. m. po šest mesečni težki boleznj preminul 44-letni Devetak Hektor. V Pevmi pri Gorici, zapušča ženo in dva otroka. V Argentini pa žalujočega brata Miha Devetaka. Naše iskreno sožalje!

— Gorica. — Z velikimi slavnostmi so otvorili blagoslovili novo palačo podružnice najvećega italijanskoga zavarovalnoga društva INA (Istituto Nazionale Assicurazioni).

— Labin. — Gostioničari Josip Milevoj, Domenik Rajković i Ivan Načinović kažnjeni su na globu od 100 do 300 lira zato što su prodavali slabije vino nego što je propisano.

— Pula. — Pekaru Deklevi Vjekoslavu koji ima pekarnu u ulici Campomazzo 5, zatvorile su vlasti pekarnu za pet dana. To je već drugi put da Deklevi zatvaraju pekarnu radi toga što nije dobro ispekao novi kruh od raznih mješavina.

— Rijeka. — U Drenovi, na samoj granici, otvorili su uz veliko slavlje novi fašistički dom. Otvorenju je prisustvovao i riječki prefekt Testa.

— Sv. Lucija. — Strela je udarila v poslopje Benedikt Lapaineta pri Sv. Luciji ob Soči. Nastal je požar, ki mu je upelil gospodarsko poslopje.

Št. Vid nad Vipavo. — Z drevesa je padla 33-letna Marija Stegol in si zlomila ključnico.

— Rieka. — Federalni sekretar faš. stranke izbacio je iz fašija opatijskoga fašistu — doseljenika — Pettorelli Lalatta Cesare, jer da se u svakidašnjem životu nije vladao po fašističkom stilu i da je njegovo vladanje bilo u suprotnosti s fašističkim duhom.

— Repentabor. — V tržaško bolnišnico so pripeljali 43 letno Amalijo Doljak, katero je vol z rogovi skoro razparal trebuh. Zdravniki so že obupali nad njo, ker je rana bila strašna. Iz odprtine so ji zevala čreva in skoro vsako upanje je bilo zaman. Po težki in uspešni operaciji pravijo, da ji gre sedaj na bolje.

— Tolmin. — 800 lir nagrade je dobila družina Andreja Rutarja ker je dobila zdrave dvojčke.

— Trst. — Skupina jugoslovenskih izletnikov se je preteklo soboto pripeljala v Tržič. Bili so na Dobrodu in v Jamaljah, kjer so si ogledali nekdanje bojišče, na katerem je padlo toliko slovenskih vojakov. Iz Tržiča so izletnici krenili proti Gorici in dalje po Soški dolini.

— Trst. — S 1. julijem stopijo v veljavu nove odredbe za signalizacijo. Avtomobili morajo odslej imeti: svetilno streljico za smer, odbojno zrcalo rdeće svetilke itd.

— Trst. — »Piccolo« donosi uvjete za natječaj studenata Dalmatinaca za dva besplatna mjesta u Višoj normalnoj školi u Pisi.

— Trst. — 8000 otrok iz mesta in ostale province bodo poslali letos v mlađinska letovišća, katerih većina je na Krasu in nekaj ob morju. Najveća taka žani, ki lahko sprejme v dveh izmenah 650 otrok, a Bane pri Opčinah so na drugem mestu s 600 otroki.

Trst. — Kočjaž Karl Ražem je povozil 80-letnega Karla Štoka, stanujućega na Greti. V bolnici so ugotovili, da ima nalomnjene kosti in težje praske. Zdravnici se bo moral 4—5 tednov. Kočjaža so aretirali.

Trst. — Pretekli teden je tržaški tramvaj na progi 8 trčil v kamjon; pri tem je bil teže ranjen delavec 28-letni Josip Šinigoj.

Trst. — Dne 19. jula je praznovao svojo osamdesetletnicu znani pisatelj in planinar dr. Julij Kugy. Prebil je v krogu svojih prijateljev v Jul. Alpah.

Trst. — V škednju so svećano prižgali nov plavž. Tež svećanosti so prisostvovala tudi vojaške oblasti. Škedenjske plavže nameravaju v časom modernizirati in novi plavž je pravzaprav pričetek tega velikega dela.

— Vižinada. — 28 godišnji Breščič Ivan Antonov za vrijeme vršidbe dospio je nesretno među kola vršalice i vršalice mu je otkinula desnu nogu.

— Vižinada. — U Sv. Nedilji kod Vižinade ponovno su osnovali samostalnu fašističku organizaciju. Poticač je došao od tainika iz Vižinade prigodom otkrića spomen ploč. na školi španjolskom legionaru Katarinčiču. Pod taj fašistički spadat će i okolni zaselci i sela, kao Kaštelir, Tadići, Babići, Deklići, Valentići itd.

PREGLED DOGAĐAJA | ODLOMKI IZ NAŠE ZGODOVINE

ČUDNA POTA POLITIKE NEVMEŠEVANJA

Ze dolgo časa in brez dvoma tudi še bo mo precej dolgo sledili politiki, ki so jo krstili s »politiko nevmešavanja«. Povod tej politiki je dala državljanska vojna v Španiji in Španija to politiko najbolj tudi občuti. Toda, kakor so vsa načela, ki jih ta politika proglašala in kakor je bila morda porojena iz čistih namenov in hotenj, vidimo z dneva v dan, da se ta politika spreminja v neko najbolj groteskno komedijo, kar si jih je mogoče danes sploh misliti.

Politiko nevmešavanja je kod prva proglasila 25. julija 1936 francoska vlada, ko je po neovrgljivih dokazih ugotovila, da neke države podpirajo generala Franca in ko je spoznala kam to lahko dovede, če bi pričele države medsebojno tekmovali v podpiranju obeh strank, ki sta se v Španiji postavili ena proti drugi. Ze v avgustu 1936 so države, ki bi tu prišle v poštev, pristale na to politiko in tu ni bila izvzeta niti Italija, Nemčija, ne Francija, Anglija in Rusija ter še cela vrsta drugih manjših 25. avgusta 1936 se je celo že sestal v Londonu stalni odbor, ko je dobil lepo ime »Odbor za nevmešavanje«, ki zaseda še danes in v katerem sede zastopniki vseh prizadetih držav, zlasti so najbolj glasni oni, ki se prevzetih obvez najmanj drže. Toda rezultat je teh prvih poskusov je bil jalov in efekti je danes končno ta, da se bori na eni strani armada sestojela iz rednega vojaštva države, ki je podpisala in pristala na vse nevmeševalne pogodbe in ki šteje do dvesto tisoč mož.

Odbor pa je med tem doživel še več drugih neprijetnosti in z njim postaja njegova politika in delo popolnoma brez pomena. Nenadoma so se namreč pojavile na morju podmornice, ki jih je večidel tiska krstil kot »neznane« in pričele so polapljati trgovske ladje, zlasti tiste, ki so vozile material republikanski vladi. Mesto izsleditve krivcev in njih kaznovanja se je uvela na morjih stroga kontrola tako, da so te »neznane podmornice« res kmalu zginile, a pojavili so se kmalu nato »neznane« letala, ki počenjajo isto, kot preje podmornice. Odbor in vsa politika nevmešavanja stoji danes pred to novo zagonetko značnega piratstva, ki je težavnejša kot prva. Toda, če je šlo pri zartju piratstva podmornic tako gladko in energično, moramo razumeti to tako, da so bile pri tej akciji prizadete bolj koristi in interesi dveh velesil, Anglije in Francije, kot pa pri drugem. Iz vsega razvoja vidimo torej, da se je položaj, kljub vsej politiki nevmešavanja, po njenem začetku poslabšal in postril in da obstoje sile, ki španski konflikt izkoriščajo, da bi pognale vse napetosti v Evropi do ostrine, kjer naj bi se nato odločilo stanje v prid enim, ali drugim. Jasneje povedano, nekatere sile v Evropi tirajo položaj do vojne.

Najvažnejše vprašanje, ki se je v zadnjem času tudi najbolj razmotiralo v londonskem odboru, je bilo gotovo vprašanje »dobrovoljcev«, ki se bore na eni, ali drugi strani v Španiji. To vprašanje je zadobilo še celo tako važnost, da so ga vzeli v angleško-italijanski prijateljski pogodbi, kot predpogoj za stopitev v veljavo te pogodbe ki naj bi stopila v veljavo tedaj, ko bodo italijanski prostovoljci zapustili Španijo. Od tega je že preteklo par mesecev in do danes ni ničesar slišati, da bi se to že zgodilo; nasprotno, položaj se nikakor ne približuje pogodnemu stanju, marveč se še slabša. Pri tej točki razvoja pa šele postane jasno tudi laiku, da tisti za vso nevmeševalno politiko nekaj zadržaj, kar kaže, da morda celo med njenimi glavnimi zastopniki in navideznimi proročitelji ni bila resno, ali pa vsaj ne iskreno mišljena. Ko se je namreč sklenila gornja prijateljska pogodba, se je

pogoj o umaknitvi ital. legionarjev stavil, da se pokaže dobro voljo obeh vlad, ki so bile itak prepričane, da bo naloga teh po kakih dveh mesecih uspešno končana za njih in jim zmaga ne bo ušla. Ali so to pogodbeniki delali in sklenili radi medsebojnih simpatij ali radi drugih okolištin, to ni važno, čeprav je možno oboje, drugo zlasti radi važnih sprememb, ki so med tem nastale v Evropi in, ki groze, da se bodo ponovile. Eno je res, da odbor za nevmešavanje sloni na nekih čudnih in nejasnih nogah in da imajo celo oni, ki ga drže pokoncu v resnici pri vsej akciji neke svoje načrte in namene in da se jasno postavljajo na eno stran v španski vojni. Sami stojte le v toliko na politiki nevmešavanja, kolikor se nočejo zaplesti v kake notranje ali zunanje neprijetnosti. Taka zunanja neprijetnost pa bi bilo tudi to, če bi glavni prizadeti stranki skušali resno zabraniti uvoz orožja in vojaštva v Španijo, kar bi sicer morali, če bi bili dosledni. Tako nam je lahko jasno zakaj je politika nevmešavanja enostranska in neučinkovita in zakaj so njena pota tako zelo čudna in nejasna. SK.

ŠPANJOLSKA I KINA

Katalonci su iznenada u ponedjeljak uveče prešli u ofenzivu, između Ebra i Segre, na samoj delti, t. j. u dužini od 150 kilometara i prešli rijeku na više mjesta.

Pripreme za ovaj napad vršene su nekoliko dana u najvećoj tajnosti. Prelaz preko rijeke iziskivao je koncentraciju znatnih snaga.

Koristi se mrakom, republikanci su postavili mostove i otpočeli napredovanje desnom obalom već u rano proskozorje.

U toku cijeloga dana nacionalistička avijacija pokušavala je da spriječi ove operacije. Medjutim republikanci su uspeli da zarobe više od 3000 ljudi.

Republikanci su u toj oblasti koncentrirali 70.000 vojnika, koji, kako izgleda raspolazu ogromnim ratnim materijalom.

Na kineskom ratištu nema ništa osobito nova. Operacije na bojištima s jedne i druge strane su utihnule osim pojedinačnih čarkanja. Medjutim mnogo života pokazuju četnici u pozadini koji zadavaju Japancima velike neprilike. Rijeka Jangce je ponovno uslijed kiša nabujala, pa sprečava kretanje i kineskim i japanskim četama. Medjutim Japanci marljivo bombardiraju južnokitajske gradove. Japance je zadržao i dolazak Rusa na granicu što ih sprečava da odašiljaju nove čete u južnu Kinu.

TALIJANSKA RATNA MORNARICA U DALMACIJI

Šibenik, 25. jula. Jutros u 7.30 doplovili su u šibensku luku talijanski ratni brodovi i to admiralski brod »Cavour«, bojni brod »Giulio Cesare« i četiri razarača »Orion«, »Alfieri«, »Carducci« i »Gioberti«. Admiralski brod »Cavour«, na kojem se nalazi admiral Ricardi i bojni brod »Giulio Cesare«, usidriili su se pred svetim Antonom, dok su četiri razarača uplovila u luku i usidriila se kraj mornarice komande u Mandalini. Za vrijeme izmjene službenih posjeta, ispaljeno je po 17 hitaca sa krstarice »Dalmacije« i admiralskog broda »Cavour«. Talijanskoj mornarici je priredjen srdačan doček. »Cavour« i »Giulio Cesare« imaju po 25.000 tona, a razarači po 1200 tona. Talijansko ratno brovalje ostaje u šibenskoj luci do 28. o. mj.

Talijanska eskadra je došla iz Boke gdje je bila dočekana sa svim počastima 22. o. mj. ujutro.

KAR NI LEPO, NI LEPO

Tržaški »Piccolo« ima sotrudnika, ki je mnenja da njegova zatrevanja o večnem italijanskem značaju tržaškega ozemlja pridobijo več verjetnosti in zanesljivosti v obeh pravovernih čitateljev, ako svoj pristni slovenski priimek Kuret podpiše z italijanskim pravopisom Curet in da si sme iz tega naslova dovoliti celo pretiravanja in potvorjenja, kakršna sicer niso dovoljena. Ze lani ga je naš list zavrnil, ko je ta gospod skušal dokazati, da je škedenj bil nekoč italijanska naselbina, ker se namreč ime nekega kralja v Lombardiji približno sliči glasi kakor priimek naših domačinov Sancin, ki so se baje od tamkaj priselili v Škedenj, kjer tvorijo še danes najštevilnejši in najuglednejši rod. Lepa je logika! Italijanski da bi bil škedenj, kjer so se poslovenili doseljenci iz Italije in še celo pred tržaškimi vrati!? Pardonirali smo tedaj gospoda Kureta, pardon Cureta, na knjigo »Movimento storico« iz katere jasno izhaja, da so v italijanskih tržaških uradnih listinah leta 1773. pisali krstna imena škedenjskih posesnikov s priimkom Sancin na sledeči način: Urban, Giacob, Juri, Gasper, Mika, Matteus, Criman, Josef, Mathia, Valentin in le gospod »supano« je Andrea Sancin. Takrat smo izrazili slutnjo, da člankar skuša s patriotizmom zakrivati ali popraviti svojo rasno hibo neitalijanskega pokoljenja. No, če ga je to težilo, je imel vendar že dovolj časa, da naprosi za pomoč svojega ustrežljivega prijatelja Urbana, pardon gospoda Urbanija, izkušenega člana uradnega odbora za popravljanje slovenskih priimkov neodrešenih dežel, da ga po pravilnem obredu kar na kratko prekrsti. Da gospod Kuret doslej tega ni storil, kaže vsekakor da ga je oviralo neko globlje plemenito čustvo, ki so ga pa morali brez usmiljenja in siloma zatajiti toliki njegovih rojakov zgolj iz razloga, da se preveč ne zamerijo najnovejšemu načinu kulturnosceve.

Zato pa si je gospod Curet izmislil drugo pot, ki je tako originalna da jo nočemo zamolcati. Poljak bi rekel, ako ni honorowo, je pa zodorowo. Priobčil je torej v »Piccolo« dne 28. maja t. l. celo razpravico o zaslužnih tržaških škofih. Vsekakor hvalevredno početje, ako so vsi ti podatki točni. No, ti postajajo dovolj dvomljivi, ker si je gospod Curet dovolil ime znamenitega škofa Coreta, ki je bil po rodu iz Trentina in upravljal tržaško škofijo proti koncu XVI. stoletja, kar pretvoriti lepo in ponovno v Curet, prav tako kakor se pisec sam podpisuje. Skuša na tak neobičajen način najbrže pripraviti nekaj nacionalni alibi za vsakogar, ki bi še dvomil o čistokrvni superiornosti njegovega rodu. Tako Brkin postane lahko Trentinec.

No, še takega pretvarjanja zgodovinskih imen ne bi preveč zamerili, časi so težki, treba je včasih zatisniti eno oko — ali gospod Curet je šel drzno še dalje in pričakuje morda, da bi se zatisnilo še drugo oko. V »Piccolo della Sera« od 1. junija t. l. čitamo pod velikim naslovom (Ermanno Curet) daljši članek o trž. prebivalcih iz rimske dobe do konca 16. stoletja, mojstrski kritično sestavljen, opremljen z obilico podatkov... Ali za Boga! Nekaj takega smo že čitali, toda kje. Ni treba dolgo čakati, vse to je doslovno prepisano iz one znamenite knjige »Movimento storico«, 2. poglavje od 16. do 20. strani, počenši od 9. vrstice dalje le za začetek in konec je gospod Curet pristavil po en svoj stavek in vtaknil vmes v izvirni tekst Montanelliju le dva pridevka! O Montanelliju, prvem avtorju tega zanimivega spisa, pa v »originalnem« ponatisu niti besedice.

Prepuščamo drugim, da presodijo tako početje »Piccolovega« sotrudnika.

Okoličan

U slijedećem broju donijet ćemo članak prof. Nikole Žica o Hryatskoj nautičkoj školi u Malom Lošnju.

MALE VIJESTI

— Portugalska vlada priznala je talijansko carstvo time, što je portugalski poslanik u Rimu posjetio grofa Ciana i saopćio mu, da ga njegova vlada smatra akreditiranim kod kralja Italije i cara Abesinije.

— Prema službenoj talijanskoj statistici rodilo se u Italiji u prvih pet mjeseci godine 1938 petstotridestihljadna djece, t. j. za 33.000 više nego u istom razdoblju godine 1937. — U istom vremenu umrlo je u Italiji 320.000 osoba, pa se prema tome u prvih pet mjeseci 1938 broj stanovništva Italije povećao za 210.000 osoba. Italija sada broji 43.756.000 stanovnika.

— Proizvodnja i izvoz kave u Abesiniji. Prema talijanskim podacima proizvodnja kave u Abesiniji, koja se mjesечно procjenjuje na 25.000 tona godišnje, pokrivat će blizu 50 posto potrošnju kave u Italiji. Medjutim prema odredbama od 1. jula o. g. izvoz kave za Italiju i ostale talijanske posjede obavljat će se samo u iznosu od 30 posto one količine koja se izvozi za slobodne devize.

— Nazadovanje prebivalstva u Trstu. Pred nedavnim časom je prinesel »Piccolo« zopet alarmantno vest o nazadovanju tržaškega prebivalstva. V prvem tromesečju l. 1937. je bilo 915 smrtnih slučajev a rojstvo 910. V isti dobi l. 1938, pa je umrlo 1096 prebivalcev, a rodilo se jih je le 991, torej število prebivalstva se je zmanjšalo kar za 105, medtem ko se je v istem času 1937. zmanjšalo le za 5. Mortalitet je bila l. 1937. 0.25 na tisoč prebivalcev, a l. 1938. pa se je 16 krat povečala in je znašala 4 promil. »Piccolo« se tolaži z dejstvom, da se je v prvem tromesečju 1938. celokupno prebivalstvo Italije znatno povečalo, kajti nataliteta je porasla od 6.6 (v prvem tromesečju 1937) na 9.5 promil (v prvem tromesečju 1938.)

— Zbog neiskorišćenih kontingenata za prvo polugodište prestao je jugoslovenski izvoz stoke u Italiju. Izvoz goveda u Italiju iz Jugoslavije prestao je počev od 1. o. mj. Prestanak došao je zbog iskorišćenja kontingenata, koji su utvrđeni za 6 mjeseci 12. januara o. g. Kako se saznaje, sada se vode hitni direktni pregovori da se odobre naknadni kontingenti, odnosno provizorni kontingenti do sastanka Jugoslovensko-talijanskog stalnog privrednog odbora, koji će se održati u oktobru o. g.

„MISEL IN DELO“ O MIRKOVIĆEVOM „FLACIUSU“

U ljubljanskoj reviji »Misel in delo« izašao je ovaj prikaz »Flaciusa«:

O Matiji Vlačiću, ki je pod imenom Mathias Flacius Illyricus v vsem kulturnem svetu znan kot ena najbolj značilnih osebnosti iz dobe reformacije so že skoro štiri stoletja veliko pisali Nemci, Francozi in Italijani. Le v njegovem materinem jeziku ni bilo doslej nobenega obširnejšega spisa o njem, tako da je bil med nami skoroda neznan. To vrzel je izpolnil sedaj njegov ožji rojak Mijo Mirković. Mirković ni ne zgodovinar ne teolog, temveč profesor gospodarskih ved in pesnik. Samo istrski rojak je mogel pisati o Vlačiću s tako ljubeznijo in s takim spoštovanjem, le on, ki pozna dušo Labinčana, ga je mogel tako globoko doumeti in tako jasno prikazati čitateljem. Pesnik Mirković pa je dal spisu tako obliko in tak jezik, da čitaš knjigo skoro kakor kak bografski roman, kakršn: so sedaj v modi. Gospodarstvenik Mirković pa se odkriva skozi vs knjigo tam, kjer osvetljuje socialne in ekonomske prilike dobe, v kateri je Vlačić živel. Pri tem je knjiga vendar strogo znanstvena dasi ni avtor tega nikjer posebej podčrtal.

Mirkoviću je bilo v prvi vrsti na tem, da oriše značaj Matije Vlačića in da osvetli manj jasne momente v njegovem življenju. On je videl, kakor piše v uvodu knjige, že od prvih gimnazijskih razredov na narodno ugroženih istrskih tleh v Vlačiću osamljeno svetilo v naših kulturnih stremiljih in najljepši, kristalno čisti lik ki ga je mogla dati Istra in ki gotovo ne zaostaja za Giordanom Brunom, Galilejem, Savanarolom, Husom, Lutrom ali Melanchtonom.

Vlačić je bil čakavec iz Labinčine. Čakavci iz tega okoliša pa so pravi Mirković, »trdoglavi«, imajo fiksne ideje o ispravnosti svoga gledišta i radije propadaju i umiru, nego što od njih odstupaju. Oni su neobično osjetljivi i u njihovom unutrašnjem životu krije se duboka osjećajnost, ali se ona izživljava u njima. Ali u tim osjetljivim ljudima koji osjetljivo zatolmaju dugom strpljivošću svoje jake volje, provlače nekad bijes, koji je bio u njima komprimiran, i uvjerenje o ispravnosti njihove stvari izaziva u njima vulkansku erupciju, koja je u stanju da pali kuće neprijatelja, da na komade sijee susjedske mreže, da opsjedne grad labinske gospode, da ubija, ili da svrgava sa visokog prijestolja krive proroke iz Wittenberga. Taki so bili čakavci na Labinčini za časa reformacije, taki pa so ostali tudi do danes. O tem dovolj jasno priča krvavi upor v Krnici spomladi leta 1921.

Po tej karakterizaciji lahko popolnoma razumemo delovanje in nehanje Vlačića, ki je bil vedno proti vsakemu polovičarstvu in taktiziranju ter je prav zaradi tega po Lutrovi smrti edini on mogel dati reformaciji, ki se je že razblinjala v nekem sladkobnem kompromisarstvu s Rimom, hrbenico in odporno silo, da se je ohranila in razvijala. Pri tem pa se ni ustrašil nikogar in ničesar. V svoji neizprososti si je osvoval Rim, nemške kneze in cesarja, pa tudi omahljive protestantske pastore. Ni sicer končal življenja v ječi kakor nekaj let pozneje njegov sovrstnik in sorojak nadškof Markanton de Dominis (Gospodnetić) z Raba, ki ga je sveta inkvizicija še po smrti sezgala

na Campu dei Fiori v Rimu ali kakor Vlačićev stric frančiškan Baldo Lupetina, katerega je rimska inkvizicija po štirinajstih letih ječe v drugi obsodila na smrt in v temni noči »occulte, secrete, sine sonitu et sine strepitu« utopila v beneškem zalivu. Mandić pa je moral, preganjan od katoličanov in protestantov, s številno družino bežati iz kraja v kraj, dokler ni umrl v dokajšnji bedi, toda z neuklonjeno voljo v nekem samostanu v Frankfurtu, kjer je našel zasilno, dasi osporovano zavetišče.

Mirković pa je hotel v Vlačićevi biografiji prikazati tudi tragiko našega človeka, ki je dal vse, kar je mogel dati razvoju človeške misli, drugemu narodu in je kljub svojim velikim zaslugam vendarle ostal tuje med tuje. To je tista tragika, ki jo srečamo tudi v življenju drugih naših velikinov: pri Rudjeru Boškoviću, ki je pod dojmom, da ni našel zasluženega priznanja, v duševni temi zaključil svoje življenje, pri Josipu Stefanu, ki se je prav tedaj, ko je zaslovel po svojem znanju, zaprl sam vase in nehal pesnikovati in pisati v materinem jeziku. Nedvomno je podobna tragika izoblikovala tudi značaj našega velikega izumitelja in učenjaka Nikole Tesle.

Vlačić je bil za Melanchtona in druge Wittenberžane »Illyryca bestia, scura, sceleratus« in »furia fatis Germaniae Wittenbergam ex pestillissima cira Illyriae, quae sanos homines proferre non potest, appulsa« (furija, ki jo je usoda prignala v nemški Wittenberg iz najbolj okuženega dela Ilirije, ki sploh ne more dati zdravih ljudi). Zbirka psolv, s katerimi so ga obsipali katoličani in nasprotni mu protestantje, bi lahko bila v zgled celo Mencingerja za njegovo abecedo v »Cmokavzarju in Ušpernik«.

»Labinjani, Labinke još više, prvi Mirković, su pobožan svijet. Ali dok se kod že-

na ta pobožnost pretapa u vjernost, u postojanost i radnost, u odricanje, u najveću materinsku nježnost i dobrotu, kod muškaraca ona izaziva tvrdoću u životu, skepsu prema svijetu i neko vjersko sektaštvo. Ljudi vjeruju u Boga i sumnjaju u popa i mnogi pop je već iz labinskih sela netragom pobjegao od straha od onih ljudi, što ne kunu ne viču, ne hvale se, ne ispravaju se ali koji su u stanju da mnogo više urade, nego što obećaju ili kažu. Pobožnost izaziva u njima smisao za žrtvu i za pravico. Ta notranji nagon do resnice je gnal Vlačića že v rani mladosti v svet. Sel je v Benetke k svojemu sorodniku Lupetini, da bi ga sprejel v samostan, kjer bi se poglobil v »poznanje resnice. Toda Lupetina ga je odvratil od tih meniške celice in ga je napolil v Nemčijo, kjer je pravkar bila reformacija na pohodu. Mladi Vlačić se je z vso dušo in z vsem razumom vrgel v to gibanje, tak da je po Lutrovi smrti dejansko bil duhovni vodja protestantizma. On je napisal reformaciji novo sistematično teologijo in on ji je dal prvo kritično cerkveno zgodovino. Vlačić pa ni bil samo učenjak in pisatelj, bil je istočasno tudi učitelj in borec vse to pa za Nemce, ne za svoje rojake. Vlačić kakor sin Istre je morda najbolj spoznal, kako je katoliška cerkev v teku časa postala prava italijanska politična oblast in je prav zaradi tega bil v boju proti njej do skrajnosti dosleden ter je odklanjal vsak kompromis. Tri sto let pozneje je moral tudi istrski škof Dobrila, kakor pripominja Mirković, veliko več znati v pogledu katoliške cerkve, kakor je zapisanega v njegovih zapuščini. »Ako ne drugega, je moral on znati, zakaj je pred šestdesetimi leti izgubil vero v Rim.« Pa tudi krški škof Mahnič nadaljuje Mirković, je v italijanski internaciji 1919 moral občutiti, kako težko je biti dober Hrvat (ali Slove-

JURINA I FRANINA

Franina: Lipi Jure moj! Ja i ti se nismo jur zdavna vidili. Kadi si bija toliko vrmena?

Jurina: A bija san malo u Pragu neki dan i vidija, brat moj, uno ča se nideri na svitu ne more viditi.

Franina: A ča to?

Jurina: Na stotine miljari ljudi, žen, mladići i divočin i si su vikalil Nazdar — Nazdar brate!

Franina: Ča samo to si čuja i vidija.

Jurina: Krv moja! Kad se čovik malo zamisli kako je svi uni silni svit složan i kako soju zemlju ljubi, zaplaka bi ud nike dragosti.

Franina: Ma ti si posta mek kakoj žensko čeljade, ter saki soju zemlju i svoj svit ljubi prfino grdelinčić, lastavica i brek.

Jurina: Ljubi, ljubi moj Frane, ma unako složno u nakoven veselju paralo mi se je kakoj da je pali nas devesto i osamnajstega lita kad je na saken brkunu bila naša bandira. Fino do crikve smo šnjon hodili. Po danu i po noći su se delale bandire i kakoj je reka uni brat Čeh na svakoj crikvici, na saken brkuniču, na sakoju murvi je stala naša lipa bandira.

Franina: Ma menš se para da ti je ta Prag u Pemskoj zabija u glavu još veću ljubav do onih naših smrikav brajad i njivic. Zasurija si i kako da greš na žensko.

Jurina: A lipi brat moj ki soje voll, drugemu ne misli zla.

Franina: A si moga svaderi pasati z našin jezikon, aš ti ne znaš po njihovu?

Jurina: Ma si šegov Frane! Svaderi san lipo pasa. Jeni malo ržikaju, ma kad pomalo gorevaju se sve razumi. Co delate pane pivičku prosim. Trohičku mluvim, ale ne umim kažu rč otpovidat.

Franina: Ma si čuja, tr ti znaš, po njihovu.

Jurina: Bude dobre! Nedame se!

Franina: I ne daju se znaš, aš su složni. Stili bi njim lipe zemlje uzeti, ma nikako njin zadaje i zrmami promisle prvo.

Jurina: Sve to more učiniti sloga i ljubav. Bilo je tamo naših čuda, Merikanci, Francuzi, Ingleži, Belgijanci, Litvanci, Bugari, Rusi, Poljaki.

Franina: Dosta, dosta! Ča toliko je tega svita A je još ki bija?

Jurina: Bili su i Đapuneži.

Franina: Ča i oni imaju vrmena za takove stvari.

Jurina: Najdu oni i za to vrmena, samo se ništo suška da njin fari ne gredu najbolje.

Franina: Da njin se ne bi strefilo kakoj Napoleonu. Oni drže brižne Kinče za breke.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

34 USMENE NOVINE O. S. »ISTRE« POSVEĆENE ČEHOSLOVACKOJ

Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu održala je 16 o. mj. svoje 34 Usmene novine. Te Usmene novine bile su posvećene bratskoj Čehoslovačkoj republici. Iako je nastala već vrućina, za te Usmene novine je vladao takav interes, da su sve tri sobe bile pune slušatelja.

U početku je Jure Prelac opširno govorio o X Svesokolskom sletu u Pragu na kojem je i sam sudjelovao. Najprije je u kratkim potezima prikazao povijest i značaj Čehoslovačkog sokolstva. Zatim je iznio rad Čeha za Istru prije rata i sada, spomenuo je češke knjige o nama i izložbu u Pragu o Julijskoj Krajini.

Slušatelji su velikom pažnjom saslušali izlaganja predavača, a kada je spomenuo disciplinu Čehoslovaka u sadašnjem teškom položaju i spremnost cijeloga naroda da brani svoju teško stečenu slobodu, prisutni su spontano dali oduška svojim simpatijama za Čehoslovačku pljeskom i usklicima bratskoj Čehoslovačkoj.

Drugi dio programa ispunila su naša djeca koja su te večeri po prvi put nastupila na Usmenim novinama. Djeca su deklamirala pjesme, osobito pjesme Gervaisa i Balote. Naročito se istakao 4 godišnji Radošević Frane, koji je morao ponoviti »Tri nonice« od Gervaisa.

(Naša djeca će prirediti dječju matineju u nedjelju 31 jula u školi na Selskoj cesti).

Na koncu su se čitale sitne vijesti koje su se većinom odnosile na Čehoslovačku, a kada je na koncu istaknuto da Čehoslovačka brani svoju slobodu brani ujedno i slobodu Jugoslavije, prisutni su kliknuli tri puta Čehoslovačkoj: Ne d a m e s e!

Odbor O. s.

PRVA MATINEJA ISTARKE DJECE U ZAGREBU

Omladinska sekcija društva »Istra« u Zagrebu, priređuje prvu dječju matineju 31. VII. o. g. u školi na Selskoj cesti broj 92, u 10 sati prije podne.

Pozivlje se sve Istrane i prijatelje, da istoj prisustvuju u što većem broju. — Ulaz uz dobrovoljni prinos. — Čisti prihod ide u korist proširenja dječje diletantske podsekcije, koja je već u nekoliko navrata pokazala svoje djelovanje. — Odbor.

ZAHVALA

Omladinska sekcija društva »Istre« zahvaljuje se i ovim putem g. Franji Šidaku na darovanim knjigama za knjižnicu O. sekcije.

Ujedno se moli i ostale prijatelje i emigrante da bi podarili knjiga omladinskoj sekciji, jer naša omladina traži knjige za čitanje, a sredstva su nam malena, da bi mogli kupiti veći broj knjiga.

Jurina: A znaš najnoviju? Niki dan je doša najveći kralj na svitu i cesar Ingleški u Pariz u goste. Nike foje pišu da je narod bija munjen ud silnega veselja.

Franina: Ma ča je on jušto najveći kralj?

Jurina: Najveći i najbogatijega svita i najpoštenijega.

Franina: Ma ja i ti ne bimo nikad finili.

Si vidija ča si imamo sega za povidati kad se toliko vrmena nismo vidili.

Jurina: Homo, homo Bog Frane moran poj zvršiti unu grst žita!

IZLET »ISTRE« SLAV. BROD

Društvo »Istra« u Slav. Brodu priređuje izlet članova dne 31. VII. 1938. Izlet će biti u Bukovačko brdo kod dra Josipa Krpana. Na izlet se ide u dvije grupe. Prva odlazi u 6 sati ujutro, a druga u 8 sati. Sastanak pred čitaonicom. Umoljavaju se članovi da u što većem broju prisustvuju izletu, tako da svi budu u 9 sati do podne u Bukovačkom brdu. U slučaju nepovoljnog vremena odgadjaju se izlet na neodređeno vrijeme. Točan raspored izleta izložen je članovima na ploči u prostorijama društvene čitaonice, pa je prema tome svima članovima dana mogućnost da ga pravovremeno vide. Posebnih oglasa neće se slati pojedincima, pa se ovo može smatrati kao poziv.

NOVE KNJIGE

Rječnik talijansko-hrvatski.

Primili smo Rječnik talijansko-hrvatski od Ivana Androvića koji je izašao ovih dana u Zagrebu u nakladi dr. Vinka Esiha.

Rječnik obasiže preko 1230 stranica, a sadržaje: Mnoge još nezabilježene novonastale riječi. — Terminologiju, frazeologiju i poslovice. — Izuzetni izgovor. — Nepravilne množine imenica i pridjeva. — Nepravilne glagole. — Logičko razlikovanje pojedinih značenja riječi i glagola. — Veliki broj tehničkih i znanstvenih termina. — Imena vlastita, historijska, geografska, mitološka.

Rječnik je uvezan u platno s naslovom u zlatotisku a cijena mu je 200 dinara. — Naručuje se kod izdavača (Dr. Vinko Esih — Zagreb — Vrhovčeva 10) ili kod »Obnova« Zagreb, Masarykova 28. Na taj rječnik ćemo se još i posebno osvrnuti.

PROSLAVA VOJVODJANSKIH NIJEMACA.

Na 30 i 31. augusta održat će se u bačkoj općini Filipovo proslava 175. godišnjice useljenja Nijemaca u ovu općinu. Na proslavi će sudjelovati Nijemci iz svih dijelova države, a osobito oni iz Slavonije. Dolaze Nijemci iz Schwarzwalda, gdje je bila stara postojbina bačkih Nijemaca, te Nijemci iz Amerike, od kojih je već prva grupa stigla. Na 14. septembra slična se proslava održava u selu Prigredica sv. Ivan.

NIKOME SE NIŠTA NE POPUŠTA

*Bilo da se diže ili da se pada,
Dogod živi, čovjek se i nada,
Iako se iz iskustva znade,
Kad su kome opravdane nade.
Da bi nada bila ispunjena,
Puna mora da se plati cijena!
U tome i jeste Pravda sušta,
Što se nikom ništa ne popušta.
Od nerada nikom nema lijeka,
Zločin prati kazna cijelog vijeka.
Mukom ljudi dolaze do dobra,
Vaskrsenje slijedi iza groba.*

NAJČASNIJE ZVANJE

*Čovječanstvu jeste Bogom dano,
Sudbom svojom da upravlja samo.
Otuda je mudro upravljanje, —
Bilo društvom ili svojim domom,
Jal državom ili samim sobom, —
Od svih zvanja najčasnije zvanje.
Ako li je mudrost prava sreća,
Čista savjest sreća je najveća.*

I. MOGOROVIĆ

NOVO STRUČNO DJELO Dra ZLATANA RUŽICA

Pred par godina je dr. Zlatan Ružić izdao knjigu o reviziji privrednih poduzeća u Jugoslaviji u kojoj je tom prilikom bilo govora i u našem listu, a sada je izašlo drugo djelo iz te struke: »Revizorstvo u Jugoslaviji« (Stanje, razvitak i budućnost), Zagreb, 1938, stranica 228, vlastita naklada pisca.

U toj novoj knjizi našega zemljaka, a poznatog revizorskog stručnjaka, izneseni su autentični podaci o revizijskoj struci u Jugoslaviji. To je ujedno i prvo djelo, u kojem se obrađuje cjelokupni revizorski problem, kako kod nas postoji, kako se razvija i koje su perspektive u najskorijoj budućnosti.

Dr. Ružić iznosi i kritički najnovije događaje na polju revizorstva kod nas, te daje vrlo zanimljive predloge i sugestije odlučujućim faktorima za svrsishodno i ispravno rješenje ovoga važnog privrednog problema.

Revizorstvo je naime postalo u Jugoslaviji osobito aktuelno u posljednje vrijeme, otkad su nedavno izašli novi unificirani privredni zakoni, Trgovački zakon i Zakon o privrednim zadrugama, pa pretstavlja danas jedno od životnih komercijalno-financijskih pitanja svih akcionarskih (dioničkih) društava, banaka, štedionica, zadruga, državnih privrednih ustanova, uopće cjelokupne privatne i javne privrede.

Knjiga će dobro poslužiti ne samo teoretičarima, koji se bave općim privrednim problemima, nego baš i mnogo-

† ANTONIJA STRANIĆ
rođ. Skrivanić

Maribor, 20 jula 1938. — Dne 14 o. mj. umrla je u Mariboru u 73 godini starosti gospodja Antonija Stranić, rođjena Skrivanić u Malom Lošinj, a žena gosp. Ivana Stranić-Amerikana iz Pazina. Pokojnica bila je sahranjena dne 16 VII na Magdalenskom groblju, Podbrežje u Mariboru. Dobra žena, majka i tašča teško je bolovala čitavih sedam mjeseci, pa ju je dragi Bog spasio teških muka pozvavši je k sebi na vječni mir. Njezino je življenje bilo jedna sama Odi-sejada. Rodjena je 21 IX 1865, pa se je u ranoj mladosti upozнала sa kasnijim mužem Ivanom, a pošto im uža domovina nije mogla pružiti tada dovoljno rada preselili su se u Južnu Ameriku k svojim. Teški im je bio i tamo život u prostranim prerijama Argentine, ali je ipak sve kazalo, da će njihova marljivost i čvrsti rad donijeti blagostanje. Ogromnom poplavom Rio Grande, bila su poplavljena sva polja upravo po vrlo dobroj žetvi, te tako uništeno sve što su teški radom i mukom pridobili. Sadrženi tom nesrećom, a gotovo i bez sredstava uputili su se preko Buenos Airesa u Istru u Pazin. Tu su otvorili u vlastitoj kući sa, ono malo prihranaka vrlo poznatu i strogo nacionalnu gostionu »k Amerikanu«, koja je bila stjecište svih slojeva od najotmjerenijih do dobrog istarskog seljaka. Dobro im je išlo sve do dolaska Talijana. Progoni su se redali tako, da su bili prinuđeni prodati pošto bilo sve svoje, te se preselili u slobodnu domovinu Jugoslaviju u Maribor. Tu su stvorili svoje novo gnijezdo, da u miru sprovedu zaton njihovog života u krugu obitelji svojeg sina Josipa.

Sahrana se je izvršila uz prisustvo mnoštva Istrana, a kako su znali osvojiti i srca mariborskih Slovenaca, to su i oni počastili svojim prisustvom taj žalosni obred. Za pokojnicom žali neutješivi suprug Ivan, kojemu je u svim dobrim i teškim momentima stala vjerno uz bok čitavih 50 godina, sin Josip, vodja veletrgovine Oset u Mariboru sa familijom, te kćerka Tea udata Kalokira sa familijom, kojima je bila predobra i preblaga majka i uzor savjetnica u svim životnim potrebama.

PROMOCIJA NAŠEGA ROJAKA

Pretekli teden je bih promoviran za doktorja filozofije Lino Legiša, prof. v Celju. Lino Legiša je rojen v Mavhinhah pri Trstu, ter je sin našega rojaka Hinka Legiša, šol. upr. v Šmarju na Dolenjskem. Kot našemu sotrudniku in rojaku novemu doktorju iskreno čestitamo.

APEL ČITATELJIMA!

Prvo polugodište je već svršilo, ali još ima pretplatnika koji nisu podmirili svoj dug niti za prvo polugodište. Naš list se ne nalaz: u najboljim prilikama, pa ako još i pretplatnici ne odgovaraju svojim obavezama, postoi opasnost i za daljnji opstanak samoga lista.

Zato molimo pretplatnike da nam pošalju barem jedan dio pretplate, jer i mi moramo izvršiti svoje obaveze prema štampariji.

neo) in obenem dober škof rimske cerkve. Vlačić je pretrgal vezi z Rimom in popolnoma prešel k reformaciji. Ni mu pa uspelo, da pritegne za seboj Hrvate. »Hrvatje iz Istre, pravi Mirković, so bili z njim. Primož Trubar je vsekakor bil pod njegovim teološkim vplivom in Sebastjan Krelj je bil Vlačićev učenc v Jeni. Vlačić je mislil na ustanovitev akademije za Hrvate in Slovence, najprej v Regensburgu, pozneje v Celovcu. Poleg akademije je nameraval ustanoviti tudi tiskarno. Toda vsi ti njegovi načrti kakor tudi prizadevanje Matije Klombnerja, da bi baron Ungnad Vlačiću poveril vodstvo pri izdaji slovenskih in hrvatskih protestantskih knjig, se niso mogli uresničiti, kajti »slovenski in hrvatski protestantski književni pokret je bil v finacielnem pogledu docela zavisen od nemških fevdalcev« in volilni knez Avgust Saški je z vsemi sredstvi skušal zatreti sleherni načrt Matije Vlačića.

»Škof Vergerij in baron Ungnad, ugotavljaja Mirković, sta mislila, da zadostuje ustvariti zavod za prevajanje biblije, nemških katekizmov in postil. Imela sta dobro voljo, toda nista mogla doumeti, v koliki meri je protestantsko gibanje nemško nacionalno gibanje in da se tako gibanje ne more enostavno prenesti na drugo ozemlje, temveč da se mora tam na enak način kakor v Nemčiji porajati in izživljati.« Vlačić pa je vedel, da ne morejo Hrvate (in Slovenci), ako hočejo prelomiti z Rimom, samo prevzeti nemške reformacije, temveč da si morajo ustvariti lastno reformacijo. »Za Nemce in Angleže, trdi Mirković, je bila reformacija sredstvo za jačanje njihovega odpora proti Rimu. Za Hrvate (in analogno tudi za Slovence) pa je morala biti sredstvo za odpor

i proti Rimu i proti Dunaju, proti uniformnosti katolicizma in proti germanizaciji. To je pomenila češka reformacija za Čeha. Za Hrvate (pa tudi za Slovence) je bilo prav tako važno kakor za Čeha, v koliki meri bo reformacija dvignila njihovo samozavest in njihovo prepričanje, da morejo nekaj pomeniti tudi brez Rima in Dunaja, da, ako je potrebno, tudi proti Rimu in Dunaju.«

Četudi niso jugoslovenski protestanti tega dosegli, je njihovo delo bilo vendarle veliko. Matija Murko se ni ustrašil postaviti jih celo nad najvišjimi vladarji južnih Slovanov, saj je v svojem spisu o pomenu reformacije in protireformacije za duševno življenje južnih Slovanov napisal tele besede: »Kako visoko stoji jugoslovenski protestantje celo nad največjima vladarjema južnih Slovanov, nad bolgarskim carjem Simeonom in srbskim carjem Dušanom, ki nista imela smisla za združitev južnih Slovanov, temveč sta gledala le na carigrjsko cesarsko kruno, kakor so nemški cesarji največje žrtve doprinesli ideji nemškega cesarstva.«

Podobno misel je izrazil dobrih petdeset let prej bibliotekar dvorske knjižnice na Dunaju Ivan Kostrenčić, ki je trdil, da »bi bila reformacija lahko izbrisala verske razlike med Srbi in Hrvatima ter izbrisala tudi jezikovne razlike med raznim hrvatskim kraji in tudi med Hrvatima, Slovenci in Srbima. Tako bi se bila pač že pravočasno popravila razlika, ki je, kakor omenja Ferdo Šišić v svoji najnoviji knjigi »Jugoslovenska misao«, nastala med Hrvatima i Srbima že pred razkolom v kršćanski cerkvi, ko so Hrvatje stopili v trajno zvezo z zapadno cerkvijo in Rimom, s čimer je bila za ves poznejši čas jasno začrtana smer njihove narodne zgodovine.

P. P.

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj na godinu. — Cglasi se računaju po cjeniku. rova ulica 48, III. kat. — Tisak: Stećajna

čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za cijelu godinu 48.— din., za pola godine 24.— din., za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara — Vlasnik i izdavač: Konzorcij »Istra«, Masarykova ul. 28a II, broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimirova ulica 48, III. kat. — Tisak: Stećajna

— Vlasnik i izdavač: Konzorcij »Istra«, Masarykova ulica 28a II, broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimirova ulica 48, III. kat. — Tisak: Stećajna

— Vlasnik i izdavač: Konzorcij »Istra«, Masarykova ulica 28a II, broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimirova ulica 48, III. kat. — Tisak: Stećajna